

Frælsi er eittans!

annars í eystara partinum av býnum blivu fangaði eystanfyri! Tey seinastu av hesum børnum komu ikki heimaftur fyrrenn 3 mánaðir eftir sundurbýtingina. Líkkistur blivu fardar yvir múrin hvønn mikudag o.s.fr.

Múririn – hvussu sá hann út?

Hóast hvør einasti múrari varð boðsendur í øllum Eysturtýsklandi (fyri at múra seg sjálvan inn!), umframt arbeidsfólk, og hermenn við loddum maskinbyrsum tilreiðar at skjóta fyrsta og besta múraran, sum kundi hugsa sær at flýggja, nú avgjørt seinasta lötan var komin at sleppa sær vesturum! Og tó vágaðu fleiri at taka tjansin henda dagin, men eisini við syndarligum úrsliti.

Múririn bleiv broyttur tríggar ferðir. Í fyrsta “múrinum” vóru 12 kilometur av betongi og 137 km av píkatráði, tí skjótt mátti berast at, so eingin slapp “úr kommunistisku rættini!” Ein samanhagand betongmúrir bleiv reistur í 1965, og tann “modernaða grensan” kom í endanum av 1970-unum. Tað er henda “modernaða grensan” sum vit vanliga seta í samband við Berlinmúrin. Har vóru 106 km av einum 3,6 m høgum betongmúri, 67 km við 3–5 m høgum píkatráði, 302 vaktartorn og 20 bunkarar, 105 km av pansaragrøv, 127 km við hegri og 124 km av vegi til vaktarfólkini á markinum. Harumframt vórðu hundar, sválvirkandi skjótanlegg og minubeltir í ongamannalandinum beint íggjgnum býin.

Mín reaktión

Eg kom at síggja múrin fyrstu ferð í 1964. Var staddur á háskúla í Vesturtýsklandi, og fóru vit, 7 norðlendingar og 20 vesturtýskarar,

útferð til Vesturberlin at hyggja at hesum ræðuliga, sum hent var í høvuðsstaði Týsklands. Eg má siga, at henda uppliving, fyrst at koyra eftir fastløgnum vegi (rutu) gjøgnum DDR og bliva kannaður av vælbrynjaðum hermonnum bæði á markinum millum Eystur- og Vesturtýskland, fyri so aftur at verða kannaði, áðrenn vit sluppu inn í Vesturberlin, tað kom verunliga at seta sær spor í hugaheimi mínum! Eg sum hevði høyrð um “frælsisstríð” føroyinga heima á landi og tað neyðuga at sleppa undan donskum jarnhæli og annað mangt úr hasi somu skuffuni, fekk nú, 18 ára gaml, sjón fyri søgn, hvat verunlig trælkan, innibyrking, missan av persónligum frælsi o.s.fr. merkti, lítandi á henda skemdamúr, ið reistur var í Berlin. At síggja á ymsum pallum, sum gjørdir vóru vesturumegin, so síggjast kundi uppum hjá avvarandi, sum búðu eystarumegin múrin, t. d. brúðarpør í hægsta skrud veitra til síni kærú hinumegin, børn á móðurormum í dópskjólum, sum júst vóru doypt o.s.fr. – hetta skar ein í hjarta! Og tað lögna var, at hesi somu tjóðveldisfólkini sum ein hevði høyrð og sæð nógv til úti á prentsmiðjuni hjá 14. september (tjóðveldisblaðnum) í Hornabø, tey gingu heima á landi og tosaðu javnt og samt um, hvussu einastandandi henda kommunistiska skipanin var, og tá serliga hon, ið var í DDR – eg skilti onki! Og enn tann dag í dag hevur mær kunnugt bert tann eini føroyingurin lagt kortini á borðið (Rolf Guttesen), og biðið um umbering fyri hesa misfatan og trúgv uppá kommunistisku læruna og lærusetningar hennara, hóast politisku líkini finnast hjá mongum sokallaðum “góðum nationalum”

føroyingum, sum enn hava ilt við at skilja, hvat verunliga virðið er í vakra orðinum frælsi!

Ímyndin

Berlinmúririn bleiv týðiligasta ímyndin av sundurbýtinum í Europa í ein demokratiskan og ein kommunistiskan part undir kalda krígnum. Millum 1961 og 1989 flýddu yvir 5.000 vesturum, hóast lívsvandan sum lúrdi, líkamikið hvør flýggjanarháttur varð valdur, og yvir 3.200 blivu handtikin aftaná at roynt var at flýggja, meðan góð 1.000 blivu dripin, tá roynt varð at flýggja.

Hóast ógvuslig mótmæli frá vesturtýskari síðu og frælsa heiminum annars, við yvirborgarmeistaranum í Berlin, Willy Brandt, á odda, so bleiv onki annarleiðis av hesum. Múririn varð komin fyri at vera, og vesturberlinarar, knappar 2 mill. fólk, máttu læra seg at liva á einum sera avmarkaðum øki á leið sum helvtin av føroyska landaøkinum.

Múririn fellur

11. mars 1985 verður sjarmerandi og intelligenti Mikhail Gorbatsjov valdur til aðalskrivara í Sovjetsamvaldinum. Hann hevur ætlanir um, alt fyri eitt at fara undir reformar av planbúskapinum, sum skuldu styrkja og effektivera Sovjet og harvið stóðu Sovjetsamveldisins sum heimsveldi. Hetta nýggja rákið úr Moskva fekk ikki góða móttøku í Eysturberlin. Vestanveldini harafturimóti síggja rættuliga skjótt, at heilt nýggir vindar blæsa, og fáa eina lítla vón um, at kanska Gorbatsjov var maðurin, sum fór at ávirka søgurnar gongd. Og so var. Berlinmúririn fellur endaliga náttina millum 9. og 10 november

Múririn fellur í 1989

1989. Orsøkirnar til at múririn fall vóru fjølmiklu mótmælisgongurnar í eysturtýskum býum, har fólkkið strongdi á at fáa ferðafrælsi alla staðni og sleppa burtur úr ófrælsishaminum og vørumanglinum, og so var samstundis hol komið á jarntjaldið í Ungarn, so har slapst vesturum. Nú bar ikki til longur at binda eysturtýska fólkkið niður sum seyð, og tí var onki annað at taka til enn at opna Múrin. Og alt fyri eitt steymaði í hundradúsundatali av fólkki móti Bornholmer Strasse, tí har vóru marknavørðarnir teir fyrstu at taka forðingarnar burtur á týsk – týsk markinum. Og gleðin eftir eina sundurskiljing í 28 ár var heilt einastandandi, tá eysturtýskararnir komu inn í Vesturberlin. Flestu skonkistøð bjóðaðu ókeypis øl, og fólk sum annars ikki kendust hálsfevndust – og í offarakæti kluvu fólk uppá Múrin. Og Brandenburger Tor, sum áður hevði verið bannað øki at koma í nánd av, bleiv nú opnað fyri øllum, og vaktarmenninir, sum áður

høvdu boð um at skjóta bara onkur nærkaðist, teir stóðu sum kánus. Tá tíðindini bórast í tjóðartinginum í Bonn, fyrilshøvudsstaði Týsklands, um at Múririn raplaði, so bleiv verandi fundurin niðurlagdur og tinglimirnir reistust og sungu týska tjóðsangin, sum byrjar við orðunum: Einigkeit und Recht und Freiheit fur das deutsche Vaterland! Ógvuliga hósandi og sigandi orð. Hvat so hendi, vita vit øll – bæði týsku rikini blivu lögð alment saman 3. okt 1990, og verður sameiningardagurin nevndur “Tag der deutschen Einheit”. Og Berlin bleiv aftur høvuðsstaður í sameinda Týsklandi.

Og samveldiskanslarin í sameinda Týsklandi, Angela Merkel, er sjálf fødd og uppvaksin í fyrrverandi DDR, og er eitt livandi tekin um eina sameinda tjóð, sum stendur saman um felags týsk og europeisk demokratisk virði, og er í tí andanum vorðið búskapar-lokomotivið í øllum Europa.